

Dfl. 23/3 1993 (M. M. M.)

102797

Ny seks binds historie om vår utenrikspolitikk

Et seks binds verk om norsk utenrikspolitikk historie helt fra vikingtiden til våre dager skal utkomme i 1995.

PAUL EINAR VATNE

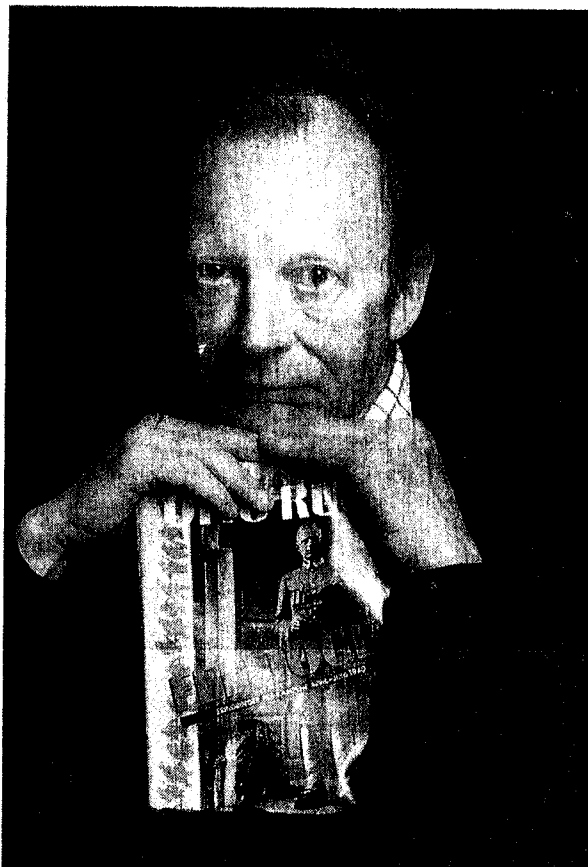
Løftet kommer fra professor Olav Riste, som er kjent for ikke å love mer enn han kan holde. Lederen for Institutt for forsvarsstudier fyller 60 år 1. påskedag. Han var en av dem som fikk utenriksminister Thorvald Stoltenberg interessert i dette prosjektet i 1987. Etter at arkivene er blitt åpnet i Moskva, kan det også ventes nytt lys over forholdet mellom Sovjetunionen og Norge. Norske historikere får anledning til å studere dokumenter på russisk i utenriksdepartementet, kommunistpartiet og kanskje også forsvarsdepartementet i Moskva. Stoffet vil være innhentet i løpet av året og kan publiseres neste år.

Oxford

Det skjer altså mye interessant i Institutt for forsvarsstudier, som administrativt er tilknyttet Forsvarets høyskole. I år vil Olav Riste selv bruke mye av sin tid til å forberede et prosjekt om «Norsk militær etterretningstjenestes historie 1945- ca. 1970», etter oppdrag fra Forsvarsdepartementet.

Som sønn av en legendarisk rektor ved landsgymnasiet i Volda, var det kanskje ikke så rart at han valgte en akademisk karriere. Han sier selv at han har levd i den nære fortid etter at han tok historie mellomfag. Men ved Universitetet i Oslo var det ikke lett å møte professorene før eksamen, så han dro til Oxford for sin forskerutdanning. Der tok han doktorgraden på en avhandling om Norges forhold til stormaktene under første verdenskrig - og der traff han også Ruth Pittman som ble hans kone.

Klassisk musikk er den store interessen på fritiden, og helst barokkens meste-

HISTORIKER: 60 år runder han 1. påskedag, og nå er det tiden etter 1945 som interesserer Olav Riste mest. Men han er glad for oppgaven med å redigere general Otto Ruges memoarer som utkom i 1989.

Foto: SCAN-FOTO

re. Det gir avkobling og inspirasjon. Hans kone og hennes familie har fått ham interessert i fugler. De er stadig ute i naturen for å studere fuglelivet, ivrige ornitologer som de begge er blitt.

Ruge

Siste krig gjorde Olav Riste seg stort sett ferdig med i 1970-årene, bortsett fra at han fikk æren og gleden av å redigere general Otto Ruges memoarer for noen år siden. Nå er det tiden etter 1945 som interesserer ham mest, først og fremst perioden da Norge gikk inn i NATO og årene etterpå.

Bare to steder trakk Den røde arme seg tilbake fra erobret territorium - Finnmark og Bornholm. Men i

vår nordligste landsdel skjedde ikke tilbaketrekkingen før i september 1945, etter at det var klart at vestmaktene ville gjøre det samme. Etter Olav Ristes mening skyldes det at Stalin var klar over at Norge var et vestlig land; forsøk på å endre det faktum ville skape store komplikasjoner. Dessuten trengte han sine soldater andre steder på slutten av krigen.

Målet var et stormaktsfritt Norge. Da vi fikk kuppet i Tsjekkoslovakia i februar 1948, skapte det redsel og frykt i Norge. Man var dessuten engstelig for å få samme tilbud om vennskaps- og ikke-angrepspakt som Finland hadde fått. Denne frykten gjorde at Norge sluttet seg til den opprinnelig lite forpliktende Atlanterhavs-pakten.

Riste mener at det nok kan være tvilsomt om Norge hadde meldt seg inn, dersom man i 1949 hadde forutsett hvor nært og forpliktende forsvarssamarbeidet i NATO skulle bli. Men den utviklingen kom først senere, i kjølvannet av Korea-krigen.

9. april-lærdom

— Etter kommunismens fall i øst, er nå tiden inne til skikkelig nedrustning?

— Situasjonen i Russland er ustabil. Hvis man bygger ned Forsvaret under et minimumsnivå, kan det bli vanskelig og ikke minst tidkrevende, å bygge det opp igjen. Det bør vi ha lært av 1930-årene. De forholdsvis store ekstrabevilgningene til Forsvaret i 1938 og 1939 kom for sent til å hindre 9. april.

Professoren sier forøvrig at et angrep som kommer overraskende, nesten alltid lykkes - det er noe av forklaringen på at det kunne gå så godt som det gjorde for tyskerne i Norge 9. april 1940.

Quislings betydning

— Var det Quisling som fikk Hitler til å angripe Norge?

— Jeg har lagt mer vekt på ønskene fra admiral Ræder og den tyske marine om å få baser i Norge.

Hitler hadde liten sans for sjøkrig, landsoldat fra Østerrike som han var. Men han hadde et sterkt behov for å vise handlekraft, og da det dro ut med felttoget mot Frankrike, så han muligheten ved et angrep på Danmark/Norge. Hitler var redd for å bli oppfattet som svak og handlingslammet, derfor passet et slikt angrep ham godt. Quislings argumentasjon hadde nok en viss betydning for hans avgjørelse.

Olav Riste nyter stor respekt i fagmiljøet som en meget dyktig historiker. Helst vil han snakke om instituttet som ble stiftet i 1980. Et 50-talls forskere og stipendiater har fått hjelp og støtte her, Olav Riste og hans medarbeidere har ydet kyndig bistand og veiledning.